

Motion till riksdagen 2022/23:2356

av **Gudrun Nordborg m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2022/23:73 En särskild straffbestämmelse för deltagande i en terroristorganisation

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	2
4	Regeringens förslag.....	3
5	Vänsterpartiets ställningstagande.....	4
5.1	Kriminaliseringen av terroristbrott är redan omfattande.....	5
5.2	Föreningsfriheten bör inte inskränkas	5
5.3	En otydlig definition av begreppen terrorism och terroristorganisation	6
5.4	Ett brett förslag till kriminalisering	8
5.5	Särskilt om journalistisk och humanitär verksamhet	8
5.6	Undantag för vissa ringa och försvarliga gärningar	9

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2022/23:73.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagändring om att en gärning som kan bedömas som samröre med terroristorganisation inte ska utgöra brott om den är ringa eller om den med hänsyn till omständigheterna är försvarlig och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Vänsterpartiet värnar demokratiska grundvärden som rättssäkerhet och skyddet för den personliga integriteten. Vi vill samtidigt inte försvåra de brottsbekämpande myndigheternas arbete med att utreda och beivra brott. Därför är vi även angelägna om att det finns ett regelverk som ger ett gott skydd för Sveriges och landets invånares säkerhet. Det måste kunna ställas höga krav på att terrorism och grov brottslighet bekämpas på ett effektivt sätt med hjälp av lagstiftning som bygger på de grundläggande rättsliga principerna i en rättsstat. I stället för att regeringen fortsätter på den redan inslagna vägen med att pressa fram ny straffrättslig lagstiftning som under tidigare mandatperioder bör det brottsförebyggande arbetet förbättras. Förutsättningarna för att tillämpa befintlig lagstiftning ska vara goda, och lagstiftningen måste förstärkas där behov finns så att brottsbekämpningen blir effektiv. Samtidigt måste de som har till uppgift att motverka, förhindra och lagföra grov brottslighet få rätt resurser för att fullgöra sin uppgift.

Varje samhälle måste ha möjlighet att använda tvångsmedel för att kunna utreda och beivra brott. Sådana tvångsmedel innebär en inskränkning i våra grundläggande fri- och rättigheter, rättigheter som i sin tur är grundläggande för demokratin i vårt samhälle. Därför måste lagstiftningen och de tvångsmedel som lagstiftningen tillhandahåller omgärdas av så stränga restriktioner som möjligt. De viktigaste restriktionerna har vi i våra egna grundlagar och Europakonventionen till skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. När det gäller frågor om utvidgning av det straffbara området uppkommer frågor om behov, effektivitet och proportionalitet. Dessa överväganden gör sig särskilt gällande när det är fråga om centrala skyddsintressen som Sveriges säkerhet och grundlagsskyddade rättigheter såsom yttrande- och tryckfrihet och skyddet för den personliga integriteten. Det handlar alltså om att skydda den demokratiska rättsstaten i flera bemärkelser.

Ett av fundamenten i en rättsstat är rättssäkerheten. Medborgarna ska ha ett effektivt skydd mot statens maktutövning, och den enskilda medborgaren ska vara tryggad mot statens missbruk av rättsordningen. För att kravet på rättssäkerhet ska upprätthållas krävs bl.a. att lagstiftningen är av god kvalitet vad gäller både straffprocessuella regler och det materiella innehållet samt att rättstillämpningen är god.

Den andra bärande principen i vår rättsordning är proportionalitetsprincipen. Principen innebär att de åtgärder som det allmänna använder sig av för att uppnå ett visst syfte inte får vara mer betungande eller mer långtgående än vad som kan anses nödvändigt för att uppnå det eftersträvade syftet. Det ska alltså råda en balans mellan mål och medel samt vara sannolikt att det syftet uppnås genom vidtagna medel. Finns

det möjlighet att välja mellan flera verksamma åtgärder ska det minst tyngande alternativet väljas.

Vi ser med stor oro på den utveckling som skett sedan början av 2000-talet och som i dag lett till att vi börjar närma oss ett övervakningsamhälle. Frågor om personlig integritet och mänskliga rättigheter får gång på gång stå tillbaka. Varje inskränkning har motiverats utifrån skenbart goda syften som effektivare brottsbekämpning och ett generellt ökat skydd för invånarna. Sammantaget framstår dock helheten av drygt två decenniers skärpta lagar när det gäller t.ex. kamerabevakning, hemliga tvångsmedel, signalspaning, utlänningskontroll och åtgärder i syfte att hindra terrorism som illavarslande. Varje inskränkning som godtas tenderar att bereda väg för ännu fler och mer ingripande skärpningar. Argument i stil med att den som har rent samvete inte har något att frukta riskerar att bli urvattnade floskler ju fler inskränkningar av den personliga integriteten som accepteras. Konsekvenserna för samhällsklimatet och demokratin på lång sikt är därför mycket oroande och svåra att överblicka.

4 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i sin proposition att det införs ett nytt brott i terroristbrottslagen, deltagande i en terroristorganisation. Brottet innebär ett särskilt straffansvar för den som deltar i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja terroristorganisationen. Straffskalan ska vara fängelse i högst fyra år. Om brottet är grovt ska straffskalan vara fängelse i lägst 2 och högst 8 år. Har gärningspersonen lett terroristorganisationen ska straffskalan i stället vara fängelse på viss tid, lägst 2 och högst 18 år, eller på livstid. Det föreslås också att försök till det nya brottet ska kriminaliseras. Regeringen föreslår vidare att det ska vara straffbart att finansiera deltagande i en terroristorganisation, att offentligt uppmana och rekrytera till brottet samt att resa utomlands i avsikt att begå brottet. Regeringen föreslår att straffbestämmelsen om deltagande i en terroristorganisation ska innehålla en reglering om att en gärning inte utgör brott om den är ringa eller om den med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Ett nytt undantag föreslås också när det gäller brottet samröre med terroristorganisation. En sådan gärning ska inte utgöra brott, om den är ringa eller om den med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Regeringens förslag innebär att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig dataavläsning ska få användas vid en förundersökning om deltagandebrott. Även undantaget från skyldigheten att underrätta den som är eller har varit misstänkt om att ett hemligt tvångsmedel använts ska gälla. Lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, den s.k. preventivlagen, ska vara tillämplig på grovt deltagandebrott. Det innebär att hemliga tvångsmedel ska få användas om det finns påtaglig risk för att en person ska begå ett deltagandebrott. Vidare kommer det nya deltagandebrottet, i likhet med övriga brott enligt terroristbrottslagen, att kunna ligga till grund för utvisning.

5 Vänsterpartiets ställningstagande

Vänsterpartiet anser att terroristbrottslighet är av mycket allvarlig och systemhotande natur och ett av de största hoten mot demokratin, det fria utövandet av mänskliga rättigheter och den ekonomiska och sociala utvecklingen. Det är därför, och ska vara, straffbart att planera och utföra terrordåd. Vi är dock, tillsammans med Lagrådet och flera remissinstanser, starkt kritiska till regeringens förslag om att kriminalisera deltagande i terroristorganisationer.

Lagrådet ifrågasätter i sitt yttrande om det är nödvändigt att införa bestämmelsen för att terroristbrottslighet ska kunna motverkas i enlighet med vad regeringen har tänkt sig. Detta eftersom det i terroristbrottslagen, inte minst genom samröresbrottet och genom olika former av medverkan till terroristbrottslighet, redan finns en omfattande straffrättslig reglering av sådant som kan falla under det föreslagna deltagandebrottet. Lagrådet noterar även att regeringen inte motiverar sitt förslag med att deltagandebrottet skulle krävas för att uppfylla EU:s terrorismdirektiv. Lagrådets sammanfattande bedömning av förslaget är att det finns en tydlig risk för att det kommer att innebära en alltför långtgående kriminalisering sett till det behov som kan finnas. Det är också tveksamt om det uppfyller de krav på tydlighet som måste ställas på strafflagstiftning. Slutsatsen blir att förslaget inte bör läggas till grund för lagstiftning.

Både Sveriges advokatsamfund och Civil Rights Defenders (CRD) avstyrker förslaget i sina remissvar. Enligt Advokatsamfundet saknas underlag för slutsatsen att det finns ett behov av den föreslagna kriminaliseringen. Advokatsamfundet skriver bl.a. att det straffbara området när det gäller gärningar med koppling till terrorism redan är vidsträckt. Advokatsamfundet ifrågasätter även det stora antalet ändringar av terroristlagstiftningen som skett under de senaste åren och anser att effekterna av samröresbrottet bör utredas innan eventuell ny lagstiftning införs. Advokatsamfundet framför vidare att det inte är motiverat med en inskränkning av föreningsfriheten och pekar på att det finns andra åtgärder som kan tillgodose behovet av att bekämpa terroristverksamhet. CRD har svårt att se att en ytterligare utvidgning av det straffbara området är nödvändig eftersom många av de handlingar som skulle omfattas av deltagarbrottet redan i dag är straffbelagda.

Vänsterpartiet har i flera sammanhang återkommande problematiserat och kritiserat de lagstiftningsåtgärder som vidtagits på terroristbrottsområdet, främst när det gäller bristande rättssäkerhet, proportionalitet, effektivitet och nödvändighet. Vår kritik har även tidigare delats av flera tunga remissinstanser (se t.ex. mot. 2021/22:4277, mot. 2019/20:3427, mot. 2017/18:4083 och mot. 2015/16:3301).

Så sent som 2022 röstade riksdagens majoritet igenom den nya terroristbrottslagen (prop. 2021/22:133). Förutom att samla de många och spretiga terroristbrottslagarna, så utvidgades även det straffbara området rejält eftersom alla uppsåtliga brott och försök till brott nu kan vara terroristbrott förutsatt att de allvarligt kan skada ett land eller en mellanstatlig organisation och begås med terrorist syfte. Vidare skärptes straffen för flera av terroristbrotten och en generell straffskärpningsgrund infördes. Rimligtvis borde denna omfattande reform hinna vara i kraft så pass länge att den nog kan utvärderas innan nya förslag för att bekämpa terrorism tas fram. Den nya lagen trädde i kraft den 1 juli 2022 och har alltså i skrivande stund inte ens varit i kraft i ett år. Vänsterpartiet yrkade avslag på regeringens proposition om en ny terroristbrottslag (mot. 2021/22:4445). De bärande skälen var att definitionen av begreppen terrorism och terroristorganisation är otydliga, vilket byggt in en grundläggande brist i terroristbrotts-

lagstiftningen. Vi lyfte även upp utvidgningen av det straffbara området, straffskärpningarna och den generella straffskärpningsgrunden som oproportionella i likhet med flera remissinstanser. Vidare kritiserade vi att utvidgningen av brottskatalogen skulle komma att få konsekvenser för den personliga integriteten då brottsutredande myndigheter skulle få kraftigt utökad tillgång till hemliga tvångsmedel.

5.1 Kriminaliseringen av terroristbrott är redan omfattande

I dag är i princip alla handlingar som kan utgöra terroristbrott kriminaliserade i Sverige. Alla uppsåtliga brott och försök till brott kan vara terroristbrott förutsatt att de allvarligt kan skada ett land eller en mellanstatlig organisation och begås med terrorist syfte.

Vidare är samröre med en terroristorganisation, finansiering av, offentlig uppmaning eller rekrytering till terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet brottsligt straffbart. Även utbildning för terrorism eller resa för terrorism eller särskilt allvarlig brottslighet är kriminaliserat. Regeringens förslag om att straffbelägga deltagande i terroristorganisationer kommer därmed att leda till en betydande överkriminalisering.

Regeringen skriver i sin proposition att Sverige har en omfattande och i många avseenden väl täckande straffrättslig lagstiftning på terrorismområdet. Detta utesluter dock inte, enligt regeringen, ”att det kan finnas anledning att ytterligare förstärka det straffrättsliga regelverket för att motverka hotet från terrorismen” (s. 15 prop. 2022/23:73). Med den logiken kan regeringen fortsätta att lägga fram repressiva lagförslag om nykriminalisering, straffskärpningar, inskränkningar av grundlagskyddade rättigheter och mer hemliga tvångsmedel i det oändliga. Samma resonemang kan tillämpas på t.ex. gängbrottslighet och annan grov kriminalitet. Men att det inte går att utesluta att det kan finnas anledning att ytterligare förstärka det straffrättsliga skyddet mot någon viss företeelse som ter sig hotfull, är inte en godtagbar anledning till nykriminalisering i ett demokratiskt samhälle.

5.2 Föreningsfriheten bör inte inskränkas

Vänsterpartiet yrkade avslag på den förra regeringens förslag om en ändring i regeringsformen som innebär utökade möjligheter att genom lag begränsa föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understöder terrorism. Ändringen syftade till att möjliggöra för lagstiftaren att exempelvis införa en bredare kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation eller ett förbud mot terroristorganisationer. Syftet var även, enligt regeringen, att terrorism ska kunna bekämpas på fler och nya sätt (prop. 2021/22:42, mot. 2021/22:4277). Förslaget förklarades vilande av riksdagen och antogs slutligen av riksdagens majoritet efter valet hösten 2022. I den nu aktuella propositionen föreslår regeringen en sådan begränsning av föreningsfriheten som den tidigare ändringen i regeringsformen syftade till.

Eftersom terroristbrottslighet är så pass allvarligt och systemhotande kan det vid en första anblick tyckas självklart att det även borde vara förbjudet att vara med i en terroristorganisation. Den svenska lagstiftningen tar dock sikte på vad någon gör, inte tillhörighet eller vad hen tänker. Det är en principiellt viktig ordning som Vänsterpartiet fortsatt står bakom.

Att bekämpa terrorism genom att förbjuda vissa organisationer och därmed inskränka den grundlagskyddade föreningsfriheten och bryta med grundläggande

rättstraditioner och principer är fel väg att gå. Vi behöver i stället bekämpa grogrunden för terrorism med progressiv politik. Vi vill inte kriminalisera människor för deras tankar eller vilka organisationer de tillhör, utan fokus måste ligga på att förebygga, förhindra och bestraffa de brottsliga handlingar som enskilda, själva eller tillsammans med andra, begår. Av samma anledning har Vänsterpartiet tidigare även ifrågasatt straffansvaret för samröre med en terroristorganisation (mot. 2019/20:3427) och lämnat en reservation i utredningen om att införa ett förbud mot rasistiska organisationer (SOU 2021:27 s. 297).

Den grundlagsskyddade föreningsfriheten tillhör de s.k. åsiktsfriheterna, som är grundläggande för ett demokratiskt samhälle. Vänsterpartiets inställning är, och kommer att förbli, att de mänskliga rättigheterna och friheterna är odelbara. Dessvärre blir de mänskliga rättigheterna ofta ifrågasatta och varje inskränkning riskerar att bana väg för ytterligare begränsningar. Vi är övertygade om att demokrati inte kan försvaras genom att fler begränsningar i de demokratiska rättigheterna införs. De rättigheter som generationer före oss slagits för att få till stånd måste i stället bevaras och utvecklas för att demokratin ska bestå.

5.3 En otydlig definition av begreppen terrorism och terroristorganisation

Det finns ingen helt entydig definition av begreppen terrorism eller terroristorganisation. Den svenska terroristbrottslagstiftningen baseras på Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpande av terrorism (terrorismdirektivet). Med terroristorganisation avses i terroristbrottslagen en sammanslutning av personer som begår eller på annat sätt medverkar till terroristbrott eller gör sig skyldiga till försök, förberedelse eller stämpling till terroristbrott. Någon fullständig enighet om en definition av terrorism har heller inte nåtts inom FN-samarbetet, bl.a. till följd av bristande samsyn när det gäller hur befrielseörelser ska betraktas i sammanhanget (prop. 2021/22:42 s. 22). Vänsterpartiet har i tidigare motioner lyft frågan om definitionen av begreppen terrorism och terroristorganisation. Våra farhågor att alltför vaga och otydliga definitioner gör att lagstiftningen varken blir effektiv, användbar eller rättssäker kvarstår fortfarande.

CRD skriver i sitt remissvar att definitionerna av begreppen terroristbrott, terroristorganisation och deltagande innebär att lagstiftningen riskerar att träffa alltför brett och också omfatta organisationer vars verksamhet inte är straffvärd. CRD ser internationellt hur motsvarande lagstiftning mot terrorism används för att tysta dissidenter och människorättsförsvare och försvaga civilsamhället. När internationell kritik riktas mot denna praktik blir svaret från dessa regimer att de på ett legitimt sätt bekämpar terrorism. Även om Sverige som ett demokratiskt land enligt CRD inte kan jämföras med dessa länder är utvecklingen med en alltmer vidsträckt lagstiftning som utvidgar det straffbara området, ökar möjligheterna till hemliga tvångsmedel och inskränker mänskliga rättigheter i syfte att bekämpa terrorism oroande. Det föreslagna deltagandebrottet är enligt CRD ytterligare ett steg i den riktningen. Krav har också höjts från Säkerhetspolisen om att ytterligare vidga det straffbara området genom att förbjuda åsiktsyttringar till stöd för terroristorganisationer, vilket skulle innebära långtgående inskränkningar i åsiktsfriheten, yttrandefriheten och demonstrationsfriheten. CRD anser att riskerna med den utvecklingen inte ska underskattas.

Lagrådet menar att det finns en risk att befrielse-, motstånds- eller demokrati rörelser som ANC som kämpade mot apartheidsystemet i Sydafrika och FNL-rörelsen som stred mot regimen i dåvarande Sydvietnam skulle omfattas av deltagandebrottet. Lagrådet betonar att det i Sverige finns många politiska flyktingar som stöder sådana organisationer i sina tidigare hemländer. Regeringen skriver att olika handlingar som begås t.ex. av motståndsrörelser som i totalitära stater arbetar för införandet av ett demokratiskt samhällsskick *i vissa fall inte* ska betraktas som terroristbrott. Regleringen har, enligt regeringen, inte tillkommit i syfte att tillämpas på gärningar liknande exempelvis sådan frihetskamp som förekom under andra världskriget. Regleringen ger dock utrymme för att i det enskilda fallet kunna betrakta allvarligt våld mot individer och samhällen som terroristbrott oberoende av våldets bakomliggande drivkrafter. En omständighet av betydelse för bedömningen kan, enligt regeringen, vara vilka konsekvenser brottsligheten fått för t.ex. civilbefolkningen (s. 28 prop. 2022/23:73). Vänsterpartiet menar att regeringens skrivningar snarare än att utgöra ett skydd för frihetsrörelser öppnar upp för att klassificera dessa som terroristorganisationer.

Enligt Advokatsamfundet är kriminaliseringen alltför vidsträckt och skulle, i händelse av ett auktoritärt styre, kunna användas för att förhindra delaktighet i legitima verksamheter och organisationer på ett sätt som i dag är svårt att fullt ut överblicka. Advokatsamfundet anser att ett tillämpningsområde som innebär att i stort sett allt aktivt deltagande i en terroristorganisation ska anses vara ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen dels inte kan anses vara motiverat för att förhindra terroristbrott, dels riskerar att kunna utnyttjas av en auktoritär regim för att hindra fri åsiktsbildning på ett sätt som inte är förenligt med grundläggande demokratiska principer.

Vänsterpartiet anser att det är djupt oroande att Säpo i sitt remissvar menar att enbart närvaro vid ett evenemang, t.ex. en demonstration, skulle kunna ske på ett sådant sätt att det är aktivt och därmed främjar den terroristklassade organisationen. Vår oro blir inte mindre när regeringen skriver i sin proposition att ”huruvida den situation som Säkerhetspolisen tar upp angående den som uttrycker sin tillhörighet genom att gå med i en av terroristorganisationen anordnad demonstration kan utgöra deltagande får avgöras i rättstillämpningen utifrån omständigheterna i det enskilda fallet” (s. 30 prop. 2022/23:73). Att enbart uttrycka en åsikt eller sympatier till förmån för en terroristorganisation eller dess ideologi ska inte falla inom det straffbara området om det inte utgör propaganda, enligt regeringen. För att det ska vara fråga om straffbar propaganda torde det, enligt regeringen, ”normalt krävas att det är fråga om i någon mån organiserad verksamhet inom ramen för terroristorganisationen som syftar till att påverka människors åsikter, värderingar eller handlingar i en bestämd riktning” (s. 31 prop. 2022/23:73). Detta är enligt vår mening en mycket problematisk ståndpunkt eftersom de flesta organisationers verksamhet syftar till att påverka människors åsikter. Den otydliga definitionen av terrorism och terroristorganisation och en allmän begreppsglidning riskerar därmed att leda till att även medlemmar i helt fredliga organisationer drabbas. Vi har t.ex. sett tidigare uttalanden av riksdagsledamöter som menar att terroristlagstiftningen bör användas mot klimataktivisternas aktioner. Justitieministern har även vid flera tillfällen kallat gängbrottslighet för inhemsk terrorism och uttalat att de verktyg som används för att bekämpa terrorism ska kunna användas för att bekämpa de kriminella gängerna. Vi befärdar därför att regeringen inte låter sig nöja med den nu aktuella kriminaliseringen utan kommer att ta fram förslag på ytterligare inskränkningar i de grundlagsskyddade rättigheterna. Detta är inte värdigt ett demokratiskt samhälle

som Sverige. Vi kan även konstatera att regeringens förslag om deltagandebrottet omnämns i avtalet som Sverige undertecknat med Turkiet och att det kan vara ett skäl till att regeringen ignorerar Lagrådet och andra kritiska remissinstanser.

5.4 Ett brett förslag till kriminalisering

Ett ytterligare problem är att gränserna för vad som föreslås vara straffbart i form av deltagandebrott är mycket vida. Förutom att ansluta sig till en terroristorganisation genom att t.ex. ställa sig under dess ledning och utföra de uppgifter som tilldelas ska det även vara straffbart att delta i logistiken kring en terroristorganisation genom att exempelvis administrera bostäder och tillhandahålla utrustning och tjänster inom organisationen, sätta upp läger, ordna möteslokaler, anordna aktiviteter, laga mat eller ansvara för transporter. Även humanitärt arbete som organisationen bedriver kan komma att omfattas av kriminaliseringen. Regeringen skriver också att det inte är nödvändigt att deltagandet tar sikte på organisationens brottsliga verksamhet för att det ska omfattas av bestämmelsen. Straffansvaret kan träffa alla former av aktivt deltagande i verksamheten, oavsett inom vilken del av verksamheten det sker (s. 72 prop. 2022/23:73).

Regeringen konstaterar att utförandet av mer vardagliga handlingar som att laga mat eller passa barn kan ha betydelse för möjligheten för andra personer att ägna sig åt krigshandlingar för en terroristorganisation. Mot den bakgrunden menar därför regeringen att omhändertagande av andra organisationsmedlemmars barn på ett sätt som är att likna vid daglig barnomsorg eller skötsel av uppgifter i deras hushåll bör kunna omfattas av bestämmelsen. Detsamma gäller att bedriva undervisning för barngrupper. Däremot anser regeringen att enbart omhändertagande av barn inom den egna familjen och skötsel av det egna hushållet inte bör vara straffbart (s. 31 prop. 2022/23:73). Vi menar i likhet med t.ex. CRD att den föreslagna kriminaliseringen av helt vardagliga handlingar inte är acceptabel.

5.5 Särskilt om journalistisk och humanitär verksamhet

Lagrådet lyfter i sitt yttrande att redan risken för att en journalist som har verkat genom wallraffande i en terroristorganisation i efterhand kan ställas till ansvar för deltagandebrott kan inverka menligt på yttrande- och tryckfriheten. Denna farhåga har regeringen bemött i propositionen där de konstaterar att ordinärt journalistiskt arbete som rapportering och dokumentation faller utanför det straffbara området. Regeringen skriver även att det finns journalistiskt arbete som inte kan betraktas som ordinärt och som rent objektivt faller inom bestämmelsens tillämpningsområde, men som ändå bör undantas från straffansvar eftersom det kan anses vara försvarligt. Ett sådant exempel är en journalist som inom ramen för ett uppdrag wallraffar i en terroristorganisation och som behöver genomföra vissa stödjande gärningar som att laga mat och utföra transporter för att kunna genomföra sitt uppdrag. Samma resonemang kan, enligt regeringen, tillämpas på en journalist som infiltrerar en terroristorganisation via nätforum, som kan behöva visa lojalitet genom att utföra vissa handlingar för att kunna kvalificera sig som medlem och därigenom kunna få del av information. Sådana deltagandegärningar är objektivt ägnade att främja organisationen, men kan vara godtagbara för att kunna genomföra uppdraget. Detta bör enligt regeringen även gälla

sådan regim- eller institutionsgranskande verksamhet som bedrivs av människorättsorganisationer såsom Amnesty International och Human Rights Watch (s. 35 prop. 2022/23:73). Vänsterpartiet anser att detta är positivt men långt ifrån tillräckligt för att vi ska kunna stå bakom regeringens förslag.

Regeringen skriver även att det är angeläget att straffansvaret inte kommer att omfatta humanitär verksamhet som bedrivs i överensstämmelse med de humanitära principerna om humanitet, neutralitet, opartiskhet och oberoende. Samtidigt konstaterar regeringen att den internationella humanitära rättens skydd är tillämpligt när det råder väpnad konflikt och därför inte hindrar en tillämpning av en straffbestämmelse om deltagande i en terroristorganisation i fredstid. Utredningen (Ds 2022:6) gjorde bedömningen att om det inte råder en väpnad konflikt så kan straffansvar för deltagande i en terroristorganisation aktualiseras t.ex. för en läkare som anslutit sig till en terroristorganisation och utövar vård. Svenska Röda Korset har kritiserat denna slutsats och anser att sjukvårdsuppdraget behöver skyddas även i fredstid (s. 35–36 prop. 2022/23:73). Regeringen instämmer i utredningens bedömning och menar att en läkare genom att enbart vårda människor som räknas som medlemmar i en terroristorganisation under fredstid kan göra sig skyldig till deltagandebrott (se s. 73 prop. 2022/23:73). Vänsterpartiet anser att det är helt orimligt. Vidare är vi oroliga för att förslaget om ett nytt deltagandebrott kommer att göra det ännu svårare för regeringen att agera då svenska medborgare fängslats för påstådda terroristbrott utomlands av auktoritära regimer.

5.6 Undantag för vissa ringa och försvarliga gärningar

Regeringen föreslår att straffbestämmelsen om deltagande i en terroristorganisation ska innehålla en reglering om att en gärning inte utgör brott om den är ringa eller om den med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Vi yrkar dock avslag på förslaget om det nya deltagandebrottet i sin helhet. I likhet med bl.a. Svenska Journalistförbundet står Vänsterpartiet bakom regeringens förslag om att införa ett motsvarande undantag från det redan befintliga brottet samröre med terroristorganisation för gärningar som är ringa eller med hänsyn till omständigheterna försvarliga. Det nya försvarlighetsrekvisitet kan, på ett bättre sätt än i dag, vara en ventil för journalistisk verksamhet som annars skulle kunna bedömas som ett kriminaliserat samröre med en organisation som klassas som terroristorganisation.

Regeringen konstaterar att Lagrådet avråder från att förslaget, som det utformats i lagrådsremissen, blir lag (s. 13 prop. 2022/23:73). Vänsterpartiet anser att det är anmärkningsvärt att regeringen inte hörsammat Lagrådets invändningar i den nu aktuella propositionen. Trots att regeringen har gjort vissa förtydliganden av de föreslagna bestämmelsernas innebörd kvarstår fortfarande Lagrådets grundläggande kritik mot förslaget.

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2022/23:73. Detta bör riksdagen besluta.

Regeringen bör återkomma med förslag till lagändring om att en gärning som kan bedömas som samröre med terroristorganisation inte ska utgöra brott, om den är ringa eller om den med hänsyn till omständigheterna är försvarlig. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Gudrun Nordborg (V)

Frida Tånghag (V)

Nadja Awad (V)

Jessica Wetterling (V)